

DECIZIA Nr.336
din 30 aprilie 2015

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.235
alin.(1) din Codul de procedură penală

Publicată în Monitorul Oficial nr.342 din 19.05.2015

Daniel Marius Morar	— președinte
Valer Dorneanu	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Puskás Valentin Zoltán	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Tudorel Toader	— judecător
Mihaela Ionescu	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Marinela Mincă.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.235 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală, „în măsura în care s-ar interpreta că termenul de 5 zile este un termen de recomandare, și nu unul imperativ”, excepție ridicată de Săvel Viorel Botezatu în Dosarul nr.681/86/2015 al Tribunalului Suceava — Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.210D/2015.

2. La apelul nominal se prezintă apărătorul ales al autorului excepției, avocat Dorin Andronic, având depusă la dosar delegație de substituire a avocatului Tudor Vasile.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele acordă cuvântul apărătorului autorului excepției care solicită admiterea acesteia în măsura în care termenul reglementat de normele procesual penale criticate este un termen de recomandare, iar nu unul imperativ. Arată că termenul reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală este un termen legal, imperativ care fixează durata minimă până la care procurorul poate sesiza judecătorul de drepturi și libertăți cu o propunere motivată de prelungire a duratei arestării preventive, rațiunea acestui termen fiind aceea de a pune pe poziții de egalitate atât apărarea, cât și acuzarea pentru ca, în acest interval de timp, să poată fi judecate atât cererea de prelungire a arestării preventive, cât și eventuala contestație a procurorului. Așa încât, în condițiile nerespectării acestui termen imperativ, se poate ajunge la o situație de încheitate procesuală. În continuare susține că, dacă s-ar aprecia că acest termen este unul de recomandare, s-ar încălca principiul egalității în drepturi prevăzut de art.16 din Constituție, participanții în procesul penal trebuind să beneficieze de egalitate în drepturile procesuale fără privilegiu, dreptul la un proces echitabil prevăzut de art.21 alin.(3) din Constituție, care constituie o garanție a principiului egalității, și dreptul la apărare prevăzut de art.24 din Constituție și de art.6 paragraful 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale care consacră dreptul acuzatului de a dispune de timpul și de facilitățile necesare pentru pregătirea apărării sale. Arată că, într-o asemenea ipoteză, procurorul ar putea depune propunerea de prelungire a duratei arestării preventive și cu un minut înainte de expirarea duratei acesteia, aspect de natură a impune în actul de justiție arbitrariul și lezarea principiilor și drepturilor fundamentale invocate.

4. Reprezentantul Ministerului Public, având cuvântul, susține că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Pentru început, arată că motivele invocate nu privesc o problemă de constituționalitate, calificarea termenelor ca fiind procedurale sau substanțiale, iar a celor procedurale ca fiind de recomandare, imperative sau prohibitive fiind apanajul exclusiv al doctrinei și al jurisprudenței. De altfel, arată că premisa de la care se pornește este greșită, întrucât se acreditează ideea că respectarea acestor drepturi, respectiv respectarea dreptului la apărare, egalitatea în drepturi sau dreptul la un proces echitabil s-ar asigura exclusiv în ipoteza unor termene imperative, ceea ce este greșit, întrucât aceste

drepturi și garanții procesuale trebuie respectate indiferent dacă s-ar califica un termen ca fiind imperativ, prohibitiv sau de recomandare. Apreciază că este greșită și susținerea potrivit căreia nu ar fi respectat dreptul la apărare din perspectiva art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, întrucât apărarea trebuie realizată pe toată durata arestării preventive, inculpatul cunoscând încă de la momentul arestării sale care sunt acuzațiile, iar în această perioadă având posibilitatea, potrivit art.94 din Codul de procedură penală, să consulte dosarul. De asemenea, arată că, atunci când se formulează o cerere de prelungire a duratei arestării preventive trebuie avute în vedere două ipoteze, respectiv aceea în care, pe parcursul celor 30 de zile de arestare preventivă au apărut date și motive noi care să justifice extinderea urmăririi penale și pentru alte infracțiuni, caz în care procurorul are obligația de a-l chema pe inculpat, de a-i aduce la cunoștință aceste noi acuzații, prin urmare inculpatul își poate formula apărarea încă din acest moment, sau ipoteza în care nu au intervenit niciun fel de aspecte noi în raport cu momentul arestării preventive, astfel încât inculpatul nu trebuie decât să-și dezvolte apărarea inițială. În plus, trebuie avută în vedere și o ipoteză reală, care se întâmplă în peste jumătate din cauzele aflate în curs de urmărire penală, respectiv faptul că, după momentul arestării preventive, se formulează contestație, se formulează cereri de înlocuire ori revocare a măsurii, se depun contestații împotriva încheierilor prin care se soluționează astfel de cereri, așa încât, în mod real, dosarul de urmărire penală circulă între instanța de fond și cea de control judiciar, astfel încât dosarul nu se află la procuror pentru ca acesta să fie în situația de a putea respecta acest termen care, în opinia reprezentantului Ministerului Public, este un termen de recomandare, iar nu unul imperativ. Așadar, pot exista condiții obiective în care dosarul nici măcar nu se află la procuror, așa încât apar situații în care acest termen nu poate fi respectat. Cu toate acestea, norma de procedură penală prevede obligația instanței de a fixa termenul de judecată înainte de expirarea duratei arestării preventive. În aceste condiții, este eronat să se plece de la premisa că procurorul ar putea să sesizeze instanța cu un minut înainte de expirarea acestui termen, cu atât mai mult cu cât trebuie avute în vedere și dispozițiile art.204 alin.(5) din Codul de procedură penală, care prevăd în mod expres că, în ipoteza în care s-ar respinge propunerea de arestare preventivă, contestația procurorului trebuie soluționată înainte de expirarea duratei măsurii arestării preventive inițiale. Așadar, procurorul este primul interesat să respecte termenul de 5 zile pentru că nu știe care va fi soluția instanței, de admitere ori de respingere a propunerii de arestare preventivă. În concluzie, apreciază că premisele de la care se pornește în susținerea excepției de neconstituționalitate sunt greșite, că drepturile și garanțiile procesuale invocate de autorul excepției trebuie respectate indiferent de natura juridică a termenului, iar calificarea termenului ca fiind de recomandare nu exclude dreptul la apărare al inculpatului, cu atât mai mult cu cât instanța, la solicitarea apărătorului inculpatului, poate acorda un termen, pentru ca acesta să aibă timpul necesar pentru a studia dosarul și pentru soluționarea propunerii de prelungire a duratei arestării preventive. Așa încât, apreciază că sunt suficiente garanții care să demonstreze că dispozițiile constituționale invocate de autorul excepției nu sunt încălcate și solicită respingerea excepției de neconstituționalitate.

5. Având cuvântul în replică, apărătorul autorului excepției arată că interpretarea gramaticală a normei procesual penale criticate impune o analiză a excepției de neconstituționalitate în limitele invocate. În plus, arată că, potrivit dispozițiilor art.91 alin.(2) teza finală din Codul de procedură penală, pentru pregătirea și realizarea unei apărări, legiuitorul apreciază că sunt necesare minimum 3 zile.

6. Reprezentantul Ministerului Public subliniază că trebuie avut în vedere faptul că ne aflăm în materia măsurilor preventive care se caracterizează prin durate scurte. A solicita să se depună dosarul cu 5 zile înainte — având în vedere că este un termen procedural care se calculează pe zile libere, luându-se în considerare și zilele legale libere — înseamnă să se instituie obligația pentru procuror ca la 10 zile de la prelungirea anterioară a duratei arestării preventive să trimită dosarul instanței pentru a se respecta acest termen. Cu privire la termenul de 3 zile, invocat de către apărătorul autorului excepției, arată că acesta privește ipoteza în care un avocat este nou angajat și studiază pentru prima dată dosarul, iar nu cazul în care există continuitate în apărare.

7. Președintele adresează apărătorului autorului excepției întrebarea care ar fi sancțiunea în cazul nerespectării termenului regresiv de 5 zile. Apărătorul autorului excepției răspunde că aceasta este decăderea din dreptul de a solicita prelungirea măsurii arestării preventive.

8. Președintele adresează următoarea întrebare reprezentantului Ministerului Public: presupunând că procurorul depune propunerea de prelungire a arestării preventive în ultima zi a termenului reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală, aceasta fiind și ipoteza din prezenta cauză, iar în această ipoteză judecătorul de drepturi și libertăți constată că nu există suficient timp pentru a se realiza apărarea, valoare constituțională pe care autorul excepției o consideră ca fiind încălcată, ce poate să facă judecătorul dacă realizează că timpul nu este suficient, nu numai pentru pledoarie, ci și pentru studiul dosarului; are vreo posibilitate, în ipoteza în care se consideră că termenul reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală este un termen de recomandare (opinia dumneavoastră și a jurisprudenței) să facă apel la nulități, cel puțin la nulitatea relativă? Reprezentantul Ministerului Public arată că speța de față este o situație de excepție, aceasta întâlnindu-se în practică foarte rar. De asemenea, arată că, într-o astfel de ipoteză în care nu există suficient timp pentru soluționarea propunerii de prelungire a duratei arestării preventive, măsura arestării încetează de drept la momentul expirării duratei acesteia. Tocmai de aceea procurorul trebuie să fie diligent și să depună propunerea de prelungire a duratei arestării preventive cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei acestei măsuri.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

9. Prin Încheierea nr.34 din data de 3 februarie 2015 pronunțată în Dosarul nr.681/86/2015, **Tribunalul Suceava — Secția penală, judecătorul de drepturi și libertăți a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.235 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală, „în măsura în care s-ar interpreta că termenul de 5 zile este un termen de recomandare, și nu unul imperativ”**. Excepția a fost ridicată de Săvel Viorel Botezatu, într-o cauză având ca obiect prelungirea măsurii arestării preventive.

10. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, potrivit notelor scrise depuse la dosar, autorul acesteia susține că prevederile art.235 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale „în măsura în care se consideră că termenul de 5 zile este un simplu termen de recomandare, și nu unul imperativ”, iar posibilitatea avocatului de a studia dosarul cauzei nu ar implica și obligația instanței de a acorda un termen minim rezonabil necesar realizării unei apărări efective. În continuare, arată că termenul prevăzut la art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală este un termen procedural legal și imperativ, care fixează durata minimă până la care procurorul poate sesiza judecătorul de drepturi și libertăți cu o propunere motivată de prelungire a arestării preventive. Prin urmare, procurorul trebuie să exercite dreptul procesual privind prelungirea arestării preventive în termenul prevăzut de dispozițiile art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală, „*cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive*”. În caz contrar, în opinia autorului excepției de neconstituționalitate, consecințele nerespectării acestui termen sunt cele prevăzute de art.268 alin.(1) din Codul de procedură penală, procurorul fiind decăzut din exercițiul dreptului de a propune prelungirea arestării preventive după expirarea acestui termen procedural. A admite contrariul înseamnă a considera că termenul prevăzut de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală este un termen de recomandare, situație în care această normă procedurală, căreia i s-ar da un asemenea înțeles, ar fi neconstituțională, întrucât s-ar încălca principiul egalității în drepturi, prevăzut de art.16 din Constituție, participanții în procesul penal trebuind să beneficieze de egalitate în drepturile procesuale „*fără privilegii*”. Astfel, de vreme ce termenele pentru exercitarea unui drept procesual în cazul inculpatului sunt imperative — termene pentru contestație, apel, recurs — în același fel și termenul reglementat de lege prin art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală pentru a exercita dreptul procesual de a propune prelungirea arestării preventive și de a sesiza instanța în acest sens este tot un termen procedural imperativ pentru procuror. Totodată, susține că s-ar aduce atingere și dreptului la un proces echitabil, prevăzut de art.21 alin.(3) din Constituție, care constituie o garanție a principiului egalității, de vreme ce termenele procedurale prevăzute de lege pentru exercitarea unor drepturi procesuale sunt, prin natura lor, termene imperative, indiferent de titularul cererii (inculpat sau procuror). Arată, de asemenea, că s-ar încălca și dreptul la apărare, prevăzut de art.24 din Constituție și art.6 paragraful 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale care consacră dreptul „*de a dispune de timpul și de facilitățile necesare pentru pregătirea apărării sale*”. Sub acest aspect, Codul de

procedură penală prevede la art.92 alin.(8) că „*avocatul suspectului sau inculpatului are dreptul să beneficieze de timpul și înlesnirile necesare pentru pregătirea și realizarea unei apărări efective*”. Făcând trimitere la dispozițiile art.91 alin.(2) din Codul de procedură penală este evident că timpul necesar „*pentru pregătirea și realizarea unei apărări efective*” apreciat de legiuitor este de „*minimum 3 zile pentru pregătirea apărării*”. Acest din urmă termen este respectat în măsura în care se respectă și termenul reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală. În caz contrar, în ipoteza în care termenul de depunere a propunerii de prelungire a arestării preventive la judecătorul de drepturi și libertăți ar fi tratat ca un termen de recomandare, posibilitatea avocatului de a studia dosarul cauzei prin acordarea, la cerere, a unui termen minim rezonabil în acest sens, pentru a asigura și realiza o apărare efectivă, ar fi una formală și iluzorie. Arată că, în cauză, „măsura arestării preventive expira la data de 3 februarie 2015, ora 14,30, iar procurorul a sesizat instanța cu propunerea de prelungire a arestării preventive la data de 2 februarie 2015, ora 14,15 și termenul de soluționare a cererii a fost acordat la aceeași dată, ora 15,00, dosarul depus la instanță conținând un număr de 9 volume, iar propunerea de arestare având 45 de pagini”.

11. Alături de cele susținute de către autorul excepției în notele scrise depuse la dosar, Curtea reține și susținerile apărătorului autorului excepției, astfel cum acestea se regăsesc în încheierea de sesizare. Astfel, în ședința din camera de consiliu din data de 3 februarie 2015, apărătorul autorului excepției, în completarea motivelor de neconstituționalitate precizate mai sus, a arătat că, în raport de norma imperativă reglementată de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală, organul de urmărire penală avea obligația de a depune propunerea de prelungire a măsurii arestării preventive cel târziu la data de 29 ianuarie 2015. Termenele de procedură nu sunt facultative și nici de recomandare, ele sunt imperative, iar încălcarea lor atrage sancțiunea decăderii din dreptul de a mai formula cererea de prelungire a arestării preventive, actul respectiv fiind considerat nul. Astfel, potrivit art.271 din Codul de procedură civilă, cu excepția căilor de atac, actul efectuat de procuror este considerat ca făcut în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieșire al parchetului este înăuntrul termenului cerut de lege pentru efectuarea actului. Or, în speță, referatul poartă data de 2 februarie 2015, acesta neputând fi înregistrat retroactiv în registrul de ieșire cu data de 29 ianuarie 2015. Mai mult, conform minutei Consiliului Superior al Magistraturii din 17 noiembrie 2010, având ca obiect unificarea practicii judiciare, s-a stabilit că sintagma folosită de legiuitor „*înainte de expirarea duratei arestării preventive*” are caracter imperativ, și nu de recomandare. În acest sens s-a pronunțat Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr.25 din 2 iunie 2008 având ca obiect soluționarea unui recurs în interesul legii. De asemenea, face referire la art.1 din Legea nr.303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, potrivit căruia „*Magistratura este activitatea judiciară desfășurată de judecători în scopul înlăturării justiției și de procurori în scopul apărării intereselor generale ale societății, a ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților cetățenilor*.” În fine, apreciază că referatul din data de 2 februarie 2015 prin care judecătorul de drepturi și libertăți a fost investit, cu ignorarea și încălcarea termenului imperativ prevăzut de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală, în desfiderea art.268 alin.(1) din același cod, cu încălcarea art.20 din Constituție și al art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, constituie o atingere gravă adusă sistemului judiciar, încălcându-se ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor.

12. **Tribunalul Suceava — Secția penală, judecătorul de drepturi și libertăți** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că în literatura de specialitate „termenul” este definit ca fiind data la care sau intervalul de timp înăuntrul căruia ori până la care se poate îndeplini, nu este permis a se îndeplini sau trebuie îndeplinit un act, o activitate sau o măsură procesuală ori exercitat un drept procesual, o sancțiune ori măsură de drept penal, după caz. În raport cu natura lor, termenele privitoare la actele procesuale sau procedurale au caracter de instituție procedurală, fiind corect definite ca „*termene procedurale*”. În raport cu caracterul lor, aceste termene pot fi peremptorii, dilatorii ori de recomandare (orânduitorii). Termenul menționat în cuprinsul dispozițiilor art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală — propunerea de prelungire a arestării preventive trebuie înaintată judecătorului de drepturi și libertăți cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia — este un termen de recomandare care, în cazul nerespectării sale, nu atrage sancțiuni procesuale pentru actul efectuat. Totodată, analizând dispozițiile art.268 alin.(1) din Codul de procedură penală, invocate de către inculpat, judecătorul de drepturi și libertăți a observat că nerespectarea termenului atrage decăderea din exercițiul dreptului și nulitatea

actului făcut peste termen atunci când este vorba de exercitarea unui „*drept procesual*”. Drepturile procesuale sunt exercitate de către părți, și nu de către organele judiciare, care îndeplinesc obligații legale, iar de esența unei obligații este faptul că persoana căreia îi incumbă nu poate renunța la ea din proprie voință. Considerarea ca termen de recomandare a termenului în discuție nu încalcă dispozițiile constituționale invocate, respectiv cele care consacră dreptul la apărare, în măsura în care drepturile inculpatului sunt respectate în procedura desfășurată în fața judecătorului de drepturi și libertăți, prin acordarea timpului necesar studiului dosarului de către apărători și pregătirea unei apărări efective. Arată că, în cauza de față, propunerea de prelungire a măsurii arestării preventive a fost înregistrată pe data de 2 februarie 2015, în condițiile în care măsura fusese prelungită anterior până pe data de 3 februarie 2015 inclusiv și că termenul de soluționare a fost fixat în aceeași zi, atributul judecătorului de drepturi și libertăți fiind și acela de a asigura respectarea dreptului la apărare al inculpatului, așa încât, la solicitarea apărătorilor inculpatului, a fost acordat un alt termen de judecată, pentru data de 3 februarie 2015. De asemenea, arată că nu poate fi pusă în discuție încălcarea dreptului constituțional la apărare, de vreme ce chiar dispozițiile criticate prevăd că „*avocatul inculpatului este încunoștințat și i se acordă la cerere posibilitatea de a studia dosarul cauzei*”. Consideră că principiul constituțional al egalității în drepturi al cetățenilor și dreptul la un proces echitabil nu au aplicabilitate în cauză, deoarece nu există o similitudine de situație între drepturile ce pot fi exercitate de către inculpat și obligațiile ce incumbă organului de urmărire penală.

13. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate invocate.

14. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile părții prezente, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

15. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

16. Obiect al excepției de neconstituționalitate, potrivit dispozitivului încheierii de sesizare a Curții Constituționale, îl constituie dispozițiile art.235 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală, „în măsura în care s-ar interpreta că termenul de 5 zile este un termen de recomandare, și nu unul imperativ”. Din analiza motivelor de neconstituționalitate, astfel cum au fost reținute în încheierea instanței, rezultă că, în realitate, sunt criticate doar prevederile cuprinse în alin.(1) al art.235 din Codul de procedură penală. În aceste condiții, Curtea constată că obiect al excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală, „în măsura în care s-ar interpreta că termenul de 5 zile este un termen de recomandare, și nu unul imperativ”. Dispozițiile criticate au următorul conținut: „*Propunerea de prelungire a arestării preventive împreună cu dosarul cauzei se depun la judecătorul de drepturi și libertăți cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive.*”

17. În opinia autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile de lege criticate contravin dispozițiilor constituționale cuprinse în art.16 referitor la egalitatea în drepturi, art.21 alin.(3) privind dreptul părților la un proces echitabil și art.24 referitor la dreptul la apărare, precum și prevederilor art.6 paragraful 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, referitor la garanțiile specifice unui proces echitabil, instituite în materie penală.

18. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că procesul penal implică desfășurarea unei activități compuse dintr-o succesiune de acte reglementate de legea de procedură penală, activitate care impune ca, în disciplinarea actelor procesuale și procedurale, să se țină seama și de elementul timp. De aceea, printre condițiile cerute de lege pentru ca un act procesual sau procedural să fie valabil se numără și condiția privitoare la timpul în care trebuie realizat actul. Astfel, intervalul de timp înăuntrul căruia sau până la care se pot ori trebuie îndeplinite anumite activități sau acte în cadrul procesului penal trebuie

fixat astfel încât procesul să păstreze în desfășurarea sa un ritm accelerat, fără însă să se împiedice aflarea adevărului sau respectarea drepturilor părților. Așadar, stabilirea unor termene pentru desfășurarea procesului penal are în vedere două obiective: pe de o parte, desfășurarea procesului penal într-un termen rezonabil, nelăsându-le organelor judiciare și părților libertatea de a acționa când vor și pe orice durată de timp, iar pe de altă parte, termenele trebuie să asigure părților timpul necesar pentru a-și exercita drepturile procesuale și pentru a-și îndeplini obligațiile prevăzute de lege, iar, în cazul particular al măsurilor procesuale, incluzând măsurile preventive, împiedică prelungirea duratei constrângerii peste limita necesară desfășurării normale a procesului penal. Așa încât, îndeplinirea actelor procedurale cu respectarea întocmai a termenelor legale reprezintă un element important în desfășurarea procesului penal, fără de care ar fi imposibilă respectarea principiilor fundamentale ale procesului penal, respectiv legalitatea, prezumția de nevinovăție, principiul aflării adevărului, principiul oficialității, garantarea libertății și siguranței persoanei, garantarea dreptului la apărare, dreptul la un proces echitabil, egalitatea părților în procesul penal.

19. Curtea reține că, potrivit normelor procesual penale cuprinse în art.235 alin.(1), criticate de către autorul excepției de neconstituționalitate, propunerea de prelungire a arestării preventive împreună cu dosarul cauzei se depun la judecătorul de drepturi și libertăți cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia, alin.(2) al aceluiași articol, în prima și ultima teză, stabilind că judecătorul de drepturi și libertăți fixează termen pentru soluționarea propunerii de prelungire a arestării preventive înainte de expirarea duratei măsurii, avocatul inculpatului este încunoștințat și i se acordă, la cerere, posibilitatea de a studia dosarul cauzei. Reglementarea acestui termen are drept scop acordarea unui interval de timp suficient pentru ca atât propunerea de prelungire a arestării preventive, cât și, eventual, contestația formulată de procuror în temeiul art.204 alin.(5) din Codul de procedură penală, în caz de respingere a propunerii de prelungire a arestării preventive, să fie soluționate cu respectarea dreptului la apărare și garantarea libertății individuale a inculpatului arestat, înainte de expirarea duratei măsurii preventive.

20. Curtea observă că soluția legislativă anterioară, cât privește termenul regresiv de 5 zile, reglementată în art.159 alin.1 din Codul de procedură penală din 1968, era identică. Astfel, normele procesual penale menționate stabileau că „*Dosarul cauzei va fi depus la instanță, împreună cu propunerea de prelungire a arestării preventive, întocmită de procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive, și va putea fi consultat de apărător*”.

21. În continuare, cât privește **natura juridică a termenului** reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală [art.159 alin.(1) din Codul de procedură penală din 1968], Curtea observă că *practica judiciară cvasiunanimă a calificat termenul de minim 5 zile de sesizare a instanței pentru prelungirea arestării preventive ca fiind un termen de recomandare*. În acest sens, Curtea reține, cu titlu de exemplu: *Decizia nr.5.921 din 16 decembrie 2003, pronunțată de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție*, în care s-au reținut următoarele: „Referitor la critica potrivit căreia nedeplinirea dosarului de urmărire penală, în integralitatea sa, la instanța de judecată cu cel puțin 5 zile mai înainte de expirarea duratei arestării preventive ar atrage nulitatea absolută a actului de sesizare, este de reținut că această prevedere constituie o recomandare a legiuitorului, dar pentru care nu s-a prevăzut niciun fel de sancțiune, după cum aceasta nu se înscrie nici în cazurile de nulitate prevăzute de art.197 alin.(2) din Codul de procedură penală”; *Sentința penală nr.4.781 din 11 august 2006, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție*, prin care a reținut că „Termenul de 5 zile la care se referă art.159 alin.(1) din Codul de procedură penală este unul «de recomandare», în acest caz sancțiunea nulității absolute a sesizării instanței nefiind incidentă.”; *Decizia nr.2.655 din 2 iulie 2010 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală*, prin care s-a reținut că, „În ceea ce privește termenul de 5 zile prevăzut de art.159 alin.(1) din Codul de procedură penală, acesta este un termen de recomandare, și nu de decădere, instanța fiind legal sesizată cu propunerea de prelungire a duratei arestării preventive.” Totodată, Curtea reține faptul că toate instanțele împărtășesc punctul de vedere al Înaltei Curți de Casație și Justiție în privința naturii juridice a termenului de depunere a propunerii de prelungire a arestării preventive și a consecințelor nerespectării acestuia. De altfel, aceasta a fost și opinia instanței în fața căreia a fost invocată prezenta excepție de neconstituționalitate, judecătorul de drepturi și libertăți calificând termenul de depunere a propunerii de prelungire a arestării preventive ca fiind de recomandare, reținând în acest sens că nerespectarea acestuia nu atrage sancțiuni procesuale pentru actul efectuat. În motivarea

acestei opinii, judecătorul de drepturi și libertăți, analizând dispozițiile art.268 alin.(1) din Codul de procedură penală, a observat că nerespectarea unui termen procedural atrage decăderea din exercițiul dreptului și nulitatea actului făcut peste termen atunci când este vorba despre „exercitarea unui drept procesual”. Or, drepturile procesuale sunt exercitate de către părți, și nu de către organele judiciare, care îndeplinesc obligații legale, iar de esența unei obligații este faptul că persoana căreia îi incumbă nu poate renunța la ea din proprie voință.

22. Totodată, Curtea reține că Înalta Curte de Casație și Justiție, în Decizia nr.25 din 2 iunie 2008, publicată în Monitorul Oficial la României, Partea I, nr.372 din 3 iunie 2009, pronunțată în cadrul soluționării unui recurs în interesul legii, a statuat că dispozițiile art.159 alin.8 fraza a II-a din Codul de procedură penală din 1968 se interpretează în sensul că sintagma folosită de legiuitor „*înainte de expirarea duratei arestării preventive dispuse anterior încheierii atacate*” are caracter imperativ, și nu de recomandare, așa încât „*recursul declarat împotriva încheierii prin care s-a dispus admiterea sau respingerea propunerii de prelungire a măsurii arestării preventive va fi soluționat întotdeauna înainte de expirarea duratei arestării preventive dispuse anterior încheierii atacate*”.

23. Curtea observă că sintagma „*înainte de expirarea duratei arestării preventive*” a fost preluată și în noua reglementare referitoare la calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale, cât privește contestația formulată de procuror împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea propunerii de prelungire a arestării preventive [art.204 alin.(5) din Codul de procedură penală]. Așa încât, având în vedere prevederile art.474¹ din Codul de procedură penală, rațiunile care au justificat pronunțarea Deciziei nr.25 din 2 iunie 2008 a Înaltei Curți de Casație și Justiție se mențin și în prezent, astfel că subsistă caracterul obligatoriu al dezlegării date problemei de drept cât privește dispozitivul deciziei menționate relativ la caracterul imperativ al sintagmei „*înainte de expirarea duratei arestării preventive*”.

24. În continuare, cu privire la **definirea „termenului”** în materia procedurii penale, Curtea reține că acesta este intervalul de timp înăuntrul căruia sau până la care se pot ori trebuie îndeplinite anumite activități sau acte în cadrul procesului penal, de asemenea, este data la care sau intervalul de timp înăuntrul căruia ori până la care se poate îndeplini, nu este permis a se îndeplini sau trebuie îndeplinit un act, o activitate sau o măsură procesuală ori exercitat un drept procesual, o sancțiune ori măsură de drept penal, după caz. Prin instituția termenului, astfel cum este reglementată în art.268—271 din Codul de procedură penală, legea asigură îndeplinirea actelor procedurale în intervalele de timp impuse de succesiunea firească a etapelor procesuale menite să garanteze îndeplinirea actului de justiție. Spre deosebire de termenele substanțiale, care asigură ocrotirea drepturilor și intereselor legitime în caz de restrângere a acestora, termenele procedurale impun efectuarea în ritm rezonabil a tuturor operațiunilor specifice fiecărei faze procesuale, în vederea realizării scopului procesului penal, fără a împiedica aflarea adevărului sau lezarea în vreun fel a drepturilor și intereselor legitime ale părților.

25. În raport cu caracterul și efectele lor termenele procedurale au fost clasificate în termene peremptorii (imperative) — acelea înăuntrul duratei cărora trebuie să fie îndeplinit sau efectuat un act, termen ce creează o limitare, actul trebuind efectuat înainte de împlinirea termenului; dilatorii (prohibitive) — acelea care nu îngăduie îndeplinirea sau efectuarea unui act decât după expirarea duratei lor; orânduitorii (de recomandare) — acele termene care fixează o perioadă de timp pentru efectuarea unor acte procesuale sau procedurale determinate, iar în caz de nerespectare, nu atrag sancțiuni procesuale pentru actul neefectuat, dar pot atrage sancțiuni disciplinare ori amendă judiciară pentru persoanele care aveau obligația să îl respecte. Totodată, după sancțiunea ce intervine în caz de nerespectare, termenele sunt: absolute (cominatorii), care atrag, în caz de nerespectare, consecințe referitoare la validitatea actului îndeplinit; relative (de recomandare) sunt acelea care, în caz de nerespectare, nu atrag efecte în privința actului îndeplinit.

26. Curtea reține că **una dintre garanțiile cele mai puternice pentru asigurarea îndeplinirii actelor procesuale și procedurale potrivit prescripțiilor legii o constituie sancțiunea procesual penală**, care constă fie în pierderea unor drepturi procesuale, fie în lipsirea de valabilitate a actelor procesuale și procedurale ori a măsurilor procesuale dispuse sau efectuate cu încălcarea condițiilor impuse de norma de procedură. Sancțiunile privind nerespectarea termenelor procedurale derivă din principiul legalității procesului penal, enunțat de art.2 din Codul de procedură penală și consfințit prin dispozițiile art.23 alin.(12) din

Legea fundamentală, și sunt reglementate în cuprinsul normelor procesual penale ale art.268 alin.(1)—(3), și anume: decăderea din exercițiul unui drept, nulitatea actului făcut peste termen și încetarea unei măsuri procesuale temporare.

27. Cât privește *sanctiunea decăderii din exercițiul unui drept reglementată de art.268 alin.(1) din Codul de procedură penală*, aceasta constă în pierderea unui drept procesual care nu a fost exercitat în termenul peremptoriu prevăzut de lege și privește actul efectuat, atrăgând nulitatea acestuia, ce decurge din faptul că persoana care a îndeplinit actul pierduse exercițiul dreptului procesual privitor la acel act. Așadar, consecința efectuării unui act după ce subiectul a pierdut facultatea procesuală de a-l efectua este lipsirea lui de efecte juridice. Aceasta, de vreme ce actele procesuale și procedurale sunt instrumentele juridice care permit efectivă înlăturare a procesului penal, iar pentru a-și produce efectele juridice cerute de lege, ele trebuie îndeplinite și efectuate de organele judiciare și de părți în conformitate cu dispozițiile legii.

28. În cazul nulității, actul este îndeplinit cu încălcarea dispozițiilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal, respectiv a unor norme de organizare, de competență sau de procedură propriu-zisă, unele dintre aceste norme fiind înscrise în art.281 alin.(1) lit.a)—f) din Codul de procedură penală drept cazuri de nulitate absolută, și, totodată, încălcarea legii trebuie să producă o vătămare bunei desfășurări a procesului penal ori intereselor legale ale participanților, prin neasigurarea exercitării drepturilor lor ori prin încălcarea altor valori procesuale, iar vătămarea produsă să nu poată fi înlăturată decât prin anularea actului.

29. Având în vedere toate acestea și ținând cont de faptul că autorul excepției critică prevederile art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală, „în măsura în care s-ar interpreta că termenul de 5 zile este un termen de recomandare, și nu unul imperativ”, Curtea constată că, **în cauza de față, este pusă în discuție însăși constituționalitatea interpretării pe care acest text de lege a primit-o în practică, în concret, natura juridică a termenului reglementat de normele procesual penale precitate.**

30. Referitor la această critică, în acord cu jurisprudența constantă a Curții, respectiv Decizia nr.448 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.5 din 7 ianuarie 2014, și Decizia nr.224 din 13 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.256 din 18 aprilie 2012, Curtea reține că *instanța de contencios constituțional este competentă să realizeze o astfel de analiză, de vreme ce „deturnarea reglementărilor legale de la scopul lor legitim, printr-o sistematică interpretare și aplicare eronată a acestora de către instanțele judecătorești sau de către celelalte subiecte chemate să aplice dispozițiile de lege, poate determina neconstituționalitatea acelei reglementări”*. În acest caz, Curtea are competența de a elimina viciul de neconstituționalitate astfel creat, esențial în asemenea situații fiind asigurarea respectării drepturilor și libertăților persoanelor, precum și a supremației Constituției.

31. Prin urmare, independent de interpretarea pe care jurisprudența a dat-o normei supuse controlului de constituționalitate, **Curtea va analiza prevederile art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală prin raportare la dispozițiile constituționale și convenționale invocate și va conferi textului criticat interpretarea care îl face compatibil cu Legea fundamentală și Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.**

32. În acest sens, pentru început, Curtea observă că unul dintre argumentele practicii judiciare, precitate în paragraful 21, care a calificat termenul analizat ca fiind un termen de recomandare, este acela că sesizarea instanței pentru prelungirea arestării preventive nu este un „drept” al procurorului, ci o obligație a acestuia în economia procesului penal, o condiție esențială pentru a se putea dispune prelungirea.

Astfel, drepturile organelor judiciare de a porni procesul penal, de a pune în mișcare acțiunea penală, de a lua anumite măsuri de prevenție apar ca obligații ale acestor organe, astfel încât decăderea nu operează pentru actele efectuate de organele judiciare cu depășirea termenelor imperative prevăzute de lege, cu excepția termenelor pentru declararea căilor de atac, care pot fi considerate similare drepturilor propriu-zise, deoarece procurorul are facultatea de a renunța la exercitarea lor și, totodată, neexercitarea căilor de atac nu împiedică desfășurarea sau finalizarea procesului penal, ci, dimpotrivă, îl apropie de final.

33. Curtea reține însă că procurorul, ca organ specializat al statului, în calitatea sa de participant în procesul penal, potrivit art.29 din Codul de procedură penală, având în vedere atribuțiile stabilite prin art.55 alin.(3) din același cod și în virtutea rolului său constituțional consacrat de art.131 alin.(1) din Legea fundamentală, exercită, în cadrul procesului penal,

atât drepturi, cât și obligații. Aceasta, întrucât conținutul raportului juridic procesual penal privește drepturile și obligațiile subiecților săi, participanți la realizarea procesului penal, iar subiectul prezent în toate raporturile juridice procesuale penale este statul, care își exercită drepturile și obligațiile prin intermediul organelor judiciare, printre care se află și procurorul [art.30 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală]. Drepturile organelor judiciare, precum și obligațiile acestora nu privesc doar aspectele ce țin de competența acestora, ci privesc desfășurarea întregului proces penal, de vreme ce drepturile și obligațiile corelative, componente ale raportului juridic procesual penal, se leagă, în fiecare fază a procesului, între organul judiciar și ceilalți participanți în procesul penal.

34. Mai mult, având în vedere prevederile art.224 alin.(1) din Codul de procedură penală potrivit cărora „*Procurorul, dacă apreciază că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, întocmește o propunere motivată de luare a măsurii arestării preventive față de inculpat [...]*” raportate la prevederile art.234 alin.(1) din același cod, care dispun că „*Arestarea preventivă a inculpatului poate fi prelungită [...]*”, și ale art.234 alin.(2) conform cărora „*Prelungirea arestării preventive se poate dispune numai la propunerea motivată a procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală*”, Curtea apreciază că posibilitatea prelungirii arestării preventive în cursul urmăririi penale, prin depunerea unui referat în acest sens la judecătorul de drepturi și libertăți, este un drept procesual ce aparține numai procurorului, iar nu o obligație a acestuia, având în vedere și faptul că prelungirea arestării în cursul urmăririi penale este condiționată de menținerea temeiurilor care au determinat arestarea inițială sau existența unor temeiuri noi care să justifice prelungirea măsurii.

35. Totodată, Curtea reține că argumentele aduse în susținerea tezei potrivit căreia decăderea pentru actele efectuate de organele judiciare operează doar pentru depășirea termenelor imperative pentru declararea căilor de atac, care pot fi considerate similare drepturilor propriu-zise, deoarece procurorul are facultatea de a renunța la exercitarea lor și, de asemenea, neexercitarea căilor de atac nu împiedică desfășurarea sau finalizarea procesului penal, sunt pe deplin valabile și în ceea ce privește dreptul procurorului de a depune propunerea de prelungire a duratei arestării preventive. Astfel cum s-a arătat, normele procesuale penale, precitate în paragraful anterior, stabilesc competența exclusivă a procurorului în formularea și depunerea referatului de prelungire a măsurii privative de libertate, pe de o parte, iar, pe de altă parte, depunerea prelungirii arestării preventive nu este obligatorie, procurorul având facultatea de a renunța la exercitarea acestui drept, acest fapt neîmpiedicând desfășurarea sau finalizarea procesului penal.

36. În continuare, Curtea observă că de esența termenelor de recomandare este lipsa oricărei sancțiuni procesuale pentru actul neefectuat, așa încât în măsura în care s-ar reține că termenul reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală are natura juridică a unui termen de recomandare, în caz de nerespectare a acestuia nu ar fi incidente nici măcar dispozițiile procesuale referitoare la nulitatea relativă, respectiv art.268 alin.(3) raportat la art.282 din Codul de procedură penală. Doar termenele peremptorii (imperative) atrag, în caz de nerespectare, consecințe referitoare la validitatea actului îndeplinit, sancțiunile ce pot interveni în caz de încălcare a acestora fiind reglementate în art.268 alin.(1)—(3) din Codul de procedură penală, și anume: decăderea din exercițiul unui drept, nulitatea (absolută sau relativă) a actului făcut peste termen și încetarea unei măsuri procesuale temporare.

37. Întrucât suntem în prezența unui control de constituționalitate, **Curtea va analiza în ce măsură nerespectarea termenului reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală, de depunere a propunerii de prelungire a duratei arestării preventive aduce atingere dispozițiilor constituționale ale art.24 relative la dreptul la apărare și garanțiilor statuate prin dispozițiile art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale care consacră dreptul la apărare și dreptul acuzatului de a „de a dispune de timpul și de facilitățile necesare pentru pregătirea apărării sale”.**

38. Când privește **dreptul la apărare**, Curtea reține că acesta este de natură constituțională, fiind **consacrat în art.24 din Constituție** care prevede că „*dreptul la apărare este garantat*” și că „*în tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat ales sau numit din oficiu*”, precum și, prin prisma art.20 din Constituție, de natură convențională, întrucât, în conformitate cu art.6 paragraful 3 lit.c) din Convenție, „*orice acuzat are dreptul în special de a se apăra el însuși sau de a beneficia de asistența unui avocat la alegerea sa [...]*”. Paragraful 3 lit.c) al art.6 din Convenție, care reglementează aspecte particulare ale dreptului la un

proces echitabil prevăzut de paragraful 1 al aceluiași articol, garantează că procedura pornită împotriva unui acuzat nu se va derula fără ca acesta să fie apărât în mod adecvat.

39. De asemenea, Curtea observă că art.10 din Codul de procedură penală reglementează dreptul la apărare ca principiu al procedurilor penale și al procesului penal în ansamblul său, în concordanță cu prevederile constituționale și convenționale ce consacră acest drept, stabilind atât drepturi procesuale ale părților și subiecților procesuali principali [art.10 alin.(2) și (3)], cât și garanții procesuale ale acestora [art.10 alin.(4) și (5)]. Din conținutul dreptului la apărare reglementat, cu titlu de principiu, în art.10 din Codul de procedură penală coroborat cu prevederile privind avocatul și asistența juridică (art.88—95 din Codul de procedură penală), cu cele privind obligațiile organelor de urmărire penală [art.306 alin.(3), art.307, art.308, art.309, art.311, art.313 alin.(3), art.319, art.336—341 din Codul de procedură penală] și cu cele ale instanței de judecată privind respectarea dreptului la apărare (art.356, art.364, art.365, art.366 din Codul de procedură penală), Curtea observă că soluția consacrată legislativ de Codul de procedură penală, referitoare la sancționarea încălcării dreptului la apărare, este aceea a nulității relative care este antrenată numai atunci când a fost adusă atingere efectivă drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului, în condițiile art.282 alin.(1) din Codul de procedură penală. Excepție fac situațiile particulare reglementate în Codul de procedură penală în art.281 alin.(1) lit.e) și f), cu privire la încălcarea dispozițiilor referitoare la prezența suspectului sau a inculpatului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii și, respectiv, asistarea de către avocat a suspectului sau a inculpatului, precum și a celorlalte părți, atunci când asistența este obligatorie, ce figurează printre cazurile de nulitate absolută care poate fi invocată în condițiile art.281 alin.(4) din același cod.

40. Cât privește **dreptul „acuzatului” de a beneficia de „timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării”, statuat prin art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale**, care consacră această garanție specifică unui proces echitabil, instituită în materie penală, Curtea observă că acesta a fost transpus în dreptul intern, respectiv în art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală, ca drept acordat părților, subiecților procesuali principali și avocatului. Art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală fiind un text nou, preluat din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, interpretarea lui nu se poate face decât prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în materie, care are caracter obligatoriu pentru organele judiciare interne. Curtea observă că art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ca și art.10 alin.(2) din Codul de procedură penală care are un conținut identic poartă asupra a două elemente indispensabile unei apărări veritabile, respectiv timpul și înlesnirile sau facilitățile.

41. Cu privire la caracterul adecvat al timpului acordat unui „acuzat” și al înlesnirilor, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că atunci când se examinează chestiunea de a ști dacă „acuzatul” a dispus de un termen adecvat pentru pregătirea apărării sale, trebuie să se țină seama de natura procesului, precum și de complexitatea cauzei și de stadiul procedurii (Hotărârea din 10 iulie 2012, pronunțată în Cauza *Gregačević împotriva Croației*, paragraful 51). Totodată, instanța de contencios european al drepturilor omului a reținut în Decizia din 9 iulie 1981, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii în Cauza *Kröcher și Möller împotriva Elveției*, și în Decizia din 12 iulie 1978, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii în Cauza *Bonzi împotriva Elveției*, că **articolul 6 paragraful 3 lit.b) din Convenție protejează acuzatul de un proces grăbit**, întrucât deși este important ca organizarea unei proceduri să se realizeze într-un termen adecvat care să asigure o durată rezonabilă, acest obiectiv nu poate afecta respectarea drepturilor procedurale ale niciuneia dintre părți (Hotărârea din 20 septembrie 2011, pronunțată în Cauza *OAo Neftyanaya Kompaniya Yukos împotriva Rusiei*, paragraful 540). De asemenea, Curtea reține și cele statuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea din 19 octombrie 2004, pronunțată în Cauza *Makhfi împotriva Franței*, paragraful 40. Astfel, instanța europeană de contencios a drepturilor omului a decis că atunci când „acuzatul” se află în detenție provizorie, noțiunea de „înlesniri” poate include și condițiile de detenție care trebuie să îi permită să citească și să scrie, pentru a se putea concentra suficient pe pregătirea apărării, și, în toate cazurile, **durata procedurii, care nu trebuie să pună acuzatul și avocatul său în situația de a participa la proces în stare de oboseală excesivă**.

42. Având în vedere acestea, Curtea constată că în cazurile în care propunerea de prelungire a arestării preventive se depune cu mai puțin de 5 zile înainte de expirarea duratei măsurii, intervalul de timp rămas până la soluționarea propunerii este insuficient pentru

pregătirea unei apărări efective, încălcându-se astfel art.24 din Constituție și art.20 din Legea fundamentală raportat la dispozițiile art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenție. Aceasta întrucât dreptul la apărare în materia măsurilor preventive trebuie exercitat în mod real, prin reglementarea termenului de depunere a propunerii de prelungire a duratei arestului preventiv, intenția legiuitorului fiind aceea de a face din respectarea principiului garantării libertății persoanei și asigurarea dreptului la apărare al inculpatului arestat o regulă efectivă, iar nu una declarativă, pur teoretică. De altfel, Curtea reține că, din jurisprudența instanței de la Strasbourg se desprind exigențe suplimentare de natură să asigure un conținut mai profund dreptului la apărare. În viziunea Curții Europene a Drepturilor Omului nu este suficientă existența unui apărător, ci este necesar ca autoritățile judiciare să ia măsuri pentru ca apărătorul să-și exercite efectiv drepturile și obligațiile ce-i revin. Astfel, potrivit Hotărârii din 21 aprilie 1998, pronunțată în Cauza *Daud împotriva Portugaliei*, paragraful 42, în situația în care apărătorul nu sesizează instanța cu privire la lipsa condițiilor pentru a studia suficient de bine dosarul și pentru a pregăti, împreună cu clientul său, apărarea, instanța trebuie să manifeste inițiativă, să nu rămână pasivă și să amâne dezbaterile pentru ca apărarea să poată fi asigurată în condiții optime. Această preocupare pe care trebuie să o aibă instanța pentru realizarea unei apărări efective și eficiente apare în viziunea Curții ca fiind o obligație importantă a judecătorilor impusă, în egală măsură, de prevederile Convenției. De altfel, în această hotărâre, la paragraful 38, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat faptul că *drepturile garantate de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale trebuie să fie concrete și efective, iar nu drepturi teoretice și iluzorii*, astfel că autorităților naționale li se cere să intervină dacă nu s-a asigurat în mod evident dreptul de reprezentare prin avocat sau dacă au luat cunoștință de lipsa de apărare în alt mod. Curtea reține că jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului conturează extrem de elocvent dimensiunile reale ale dreptului la apărare și obligațiile organelor judiciare în asigurarea unei efective realizări a acestui drept, așa încât, instanța de judecată are obligația să înlăture orice manifestare de superficialitate și formalism în ceea ce privește respectarea dreptului la apărare. În acest sens sunt: Hotărârea din 24 noiembrie 1993, pronunțată în Cauza *Imbrioscia împotriva Elveției*, paragraful 38, Hotărârea din 13 mai 1980, pronunțată în Cauza *Artico împotriva Italiei*, paragraful 33, și Hotărârea din 9 octombrie 1979, pronunțată în Cauza *Airey împotriva Irlandei*, paragraful 24.

43. În continuare, Curtea constată că încălcarea normelor constituționale și convenționale referitoare la dreptul la apărare este cu atât mai evidentă în cazurile în care s-a dispus extinderea acțiunii penale pentru alte infracțiuni față de inculpat, cum este și situația autorului excepției de neconstituționalitate. Or, Curtea reține că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, persoana acuzată trebuie să fie corespunzător informată cu privire la orice modificări ale acuzației și să i se acorde timpul și facilitățile necesare pentru a-și pregăti apărarea pe baza noilor informații ori afirmații (Hotărârea din 25 iulie 2000, pronunțată în Cauza *Mattoccia împotriva Italiei*, paragraful 61, și Decizia din 5 septembrie 2006, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii în Cauza *Bäckström și Andersson împotriva Suediei*), în același fel instanța europeană stabilind, în Hotărârea din 2 octombrie 2001, pronunțată în Cauza *G.B. împotriva Franței*, paragrafele 60—62, că trebuie să se acorde timp suplimentar apărării pentru a-și adapta poziția, pentru a-și pregăti o cerere în situația în care se depun noi probe de către acuzare. Caracterul adecvat al informațiilor trebuie să se realizeze în relație cu art.6 paragraful 3 lit.b) din Convenție care recunoaște oricărei persoane dreptul de a dispune de timpul și de facilitățile necesare pregătirii apărării sale și în lumina dreptului mai general la un proces echitabil garantat de paragraful 1 al art.6 din Convenție (Hotărârea din 25 iulie 2000, pronunțată în Cauza *Mattoccia împotriva Italiei*, paragraful 60).

44. Totodată, Curtea reține faptul că, în vederea pregătirii apărării, avocatul inculpatului are dreptul de a lua cunoștință de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfășurate în fața judecătorului de drepturi și libertăți privind măsurile privative sau restrictive de drepturi [art.94 alin.(7) din Codul de procedură penală]. Aceasta este o veritabilă excepție de la posibilitatea procurorului de a restricționa motivat consultarea dosarului, dreptul de a avea un acces efectiv la documentele din dosarul de urmărire penală, în procedura de control al legalității măsurilor preventive, fiind reținut și de instanța europeană, în vederea asigurării egalității de arme, în Hotărârea din 20 februarie 2014, pronunțată în Cauza *Ovsjannikov împotriva Estoniei*, paragraful 72, și în Hotărârea din 1 decembrie 2009, pronunțată în Cauza *Irinel Popa și alții împotriva României*, paragraful 45.

45. De asemenea, Curtea observă că instanța europeană de contencios al drepturilor omului a reținut în Hotărârea din 17 iulie 2001, pronunțată în Cauza *Sadak și alții împotriva*

Turciei (nr.1), paragraful 57, și în Hotărârea din 2 noiembrie 2010, pronunțată în Cauza *Sakhnovskiy împotriva Rusiei*, paragrafele 103 și 106, faptul că, în anumite circumstanțe, se poate cere instanței o amânare a termenului pentru a acorda apărării timp suficient. În acest context, Curtea reține că în cazurile în care propunerea privind prelungirea arestării preventive se depune la instanță cu mai puțin de 5 zile înainte de expirarea duratei măsurii preventive, judecătorul de drepturi și libertăți se află în imposibilitatea de a acorda un termen rezonabil pentru realizarea unei apărări eficiente și adecvate. Așa încât, în aceste cazuri, amânarea soluționării propunerii de arestare preventivă de către judecătorul de drepturi și libertăți, prin acordarea unui termen foarte scurt, insuficient în vederea realizării unei apărări efective, nu este de natură să înlăture încălcarea dreptului la apărare al inculpatului ce rezultă din nerespectarea termenului reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală.

46. Pe de altă parte, Curtea reține că, în situația în care procurorul depune propunerea de prelungire a arestării preventive la instanță cu mai puțin de 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia, intervalul de timp astfel rămas **este insuficient pentru studierea de către judecător a cauzei**, pentru derularea ședinței și pentru soluționarea propunerii în raport cu dispozițiile referitoare la înfăptuirea justiției, cuprinse în **art.124 din Legea fundamentală**. Or, Curtea reține că rațiunea termenului reglementat de art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală este și aceea de a da posibilitatea judecătorului să cunoască dosarul cauzei pentru a putea delibera și dispune în cunoștință de cauză cu privire la cererea de prelungire a măsurii privative de libertate, astfel încât să fie înlăturat arbitrarul din soluția sa. Așa încât, în lipsa unui termen îndestulător în care să studieze propunerea de arestare preventivă, instanța ar putea pronunța o soluție ce nu s-ar baza pe cunoașterea amănunțită a cauzei, garantarea dreptului la apărare al inculpatului arestat impunând să nu existe nici măcar o aparență de arbitrar în modul în care judecătorul de drepturi și libertăți dispune cu privire la prelungirea duratei măsurii privative de libertate. De altfel, Curtea reține că în Hotărârea din 19 octombrie 2004, pronunțată în Cauza *Makhfi împotriva Franței*, paragraful 40, precitată, instanța europeană de contencios al drepturilor omului a statuat că este crucial ca judecătorul să beneficieze de deplină capacitate de concentrare și atenție pentru a putea urmări dezbaterile și pentru a dispune o soluție lămuritoare.

47. Așadar, Curtea reține că în această materie dreptul la apărare, prin importanța pe care o are, excedează sferei intereselor inculpatului, interesând întreg procesul penal și activitatea judiciară în general. În acest context, Curtea reține și cele statuate de Curtea Constituțională Federală a Germaniei în Decizia 2BvR 2292/00 din 15 mai 2002. Astfel, această instanță constituțională a statuat faptul că, „Pentru cea mai gravă formă de imixtiune în dreptul persoanei la libertate, privarea de libertate, se prevede condiția existenței unei legi (formale), precum și competența exclusivă, procesuală, a instanței, aceasta nefiind la discreția legiuitorului. Competența exclusivă a instanței servește asigurării accentuate a dreptului fundamental. Toate organele de stat sunt obligate să asigure condițiile pentru ca această competență exclusivă să fie practic efectivă. Prin urmare, *statul are obligația constituțională să asigure accesul la judecătorul competent — [cel puțin în timpul zilei] — și, astfel, de a-i face acestuia posibilă îndeplinirea, în mod adecvat, a atribuțiilor sale judecătorești.*”

48. În concluzie, având în vedere toate cele arătate, ținând cont de faptul că rațiunea termenului de depunere a propunerii de prelungire a duratei arestării preventive este aceea de a asigura respectarea dreptului fundamental la apărare al inculpatului arestat și de a elimina arbitrarul cât privește dispunerea prelungirii măsurii privative de libertate, Curtea constată că acest termen are natura juridică a unui termen peremptoriu. Aceasta este singura interpretare care poate determina compatibilitatea normelor procesual penale criticate cu dispozițiile constituționale și convenționale referitoare la dreptul la apărare și cu dispozițiile constituționale privind înfăptuirea justiției.

49. Prin urmare, Curtea reține că nerespectarea termenului de depunere a propunerii de prelungire a arestării preventive la judecătorul de drepturi și libertăți „*cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive*” este de natură să cauzeze o vătămare procesuală, concretizată în încălcarea dreptului fundamental la apărare al inculpatului arestat, așa încât sunt incidente normele procesual penale ale art.268 alin.(1) din Codul de procedură penală, sancțiunea pentru nerespectarea acestui termen fiind decăderea procurorului din exercițiul dreptului de a depune propunerea de prelungire a duratei arestului preventiv și nulitatea absolută a actului făcut peste termen.

50. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, al art.1—3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Săvel Viorel Botezatu în Dosarul nr.681/86/2015 al Tribunalului Suceava — Secția penală și constată că dispozițiile art.235 alin.(1) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care nerespectarea termenului „*cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea duratei arestării preventive*” atrage incidența art.268 alin.(1) din Codul de procedură penală.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Tribunalului Suceava — Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 30 aprilie 2015.